

Beslutat av styrelsen för Klarälvens vattenråd 2019-11-28

Projektbeskrivning för "Lokal Åtgärdsplan för Fämtan systemet inom Torsby kommun"

Klarälvens vattenråd ansöker om 220 000 kr för framtagandet av en "Lokal åtgärdsplan för Fämtansystemet, Torsby kommun" under åren 2020-2021.

Innehållsförteckning

Mål.....	1
Syfte.....	1
Bakgrund.....	1
Genomförande.....	2
Aktiviteter.....	3
Finansiering och budget.....	4
Karta.....	5
1_Fämtan, nedre WA35114821 SE671553-135457.....	5
2_Tällån WA46260219 SE672259-135355.....	5
3_Fämtan mellan WA73033073 SE672299-135687.....	5
3a_Torrbäcken, övrigt vatten WA89592936 NW672715-135569.....	6
3b_Hornvallaån Övrigt vatten WA78529162 NW672740-135438.....	6
3 c Dysjöbäcken WA60640926 NW671976-135874.....	6
4_Fämtan övre, nedströms Fämtan WA54876408 SE673387-135761.....	6
5_Rattsjöälven WA29818901SE673935-135548.....	6
6_Örån (Rattsjöälven) WA42361817 SE673283-398290.....	6

Mål

Projektets mål är att ta fram en lokal åtgärdsplan för Fämtansystemet i samverkan med berörda. På så sätt skapas förutsättningar för att hela systemet ska kunna uppnå god ekologisk status under nästa förvaltningscykel.

Syfte

Den lokala åtgärdsplanen ska sammanställa prioriterade och kostnadsberäknade åtgärder. För att kunna göra det behövs ett utökat kunskapsunderlag. Genom att i samförstånd med berörda utreda förutsättningarna för adekvata åtgärder hoppas vi kunna nå framgång i det kommande arbete som kommer att beröra kalkning, fiskpassage genom dammanläggningar och vägtrummor samt biotopåtgärder. Ett annat viktigt syfte är att lyfta Fämtan som besöksmål.

Bakgrund

Fämtansystemet är ett av de största det största biflödet till Klarälven. Systemet är uppdelat i 11 vattenförekomster, varav 7 ligger i Torsby kommun. Många kulturlämningar finns i nedre Fämtan som minner om tiden då sågverk, kvarn och två kraftstationer nyttjade älvens kraft. Från Fämtfallet finns en vandringsled som iordningstälts av Norra Ny utvecklingsförening i samverkan med Torsby kommun. Fämtleden är 7 km lång, längs med Fämtans mäktiga kanjon.

Hela systemet var även en gammal flottningsled. Det finns inte många dammar i systemet, men det är till viss del fragmenterat av vägtrummor och sprängningar från flottningstiden. Även ett antal naturliga vandringhinder finns. På en sträcka av 4,2 km faller älven 100 m ner i Klarälven. Fämtfallet är det största fallet, 44 m högt.

Fyra av vattenförekomsterna inom Torsby kommun är klassade med **måttlig ekologisk status** och ett, Mellan-Fämtan, har fått bedömningen **otillfredsställande ekologisk status**. Två vattenförekomster har klassats med **god status men med låg tillförlitlighet**: Tällån och Öran. (Vattenmyndighetens bedömning 2019). Miljöproblem som listas i VISS är försurning, fysisk påverkan genom dammar och flottledsrensning.

Kalkning genomförs sedan 80-talet och fortfarande finns behov av kalkning, vilket grundar sig på bedömningar av främst fisk. Det finns en livskraftig öringstam i delar av Fämtan och enl. Norra Ny FVOF finns öring både ovan och nedan fallet. Delar av älvsystemet är aldrig inventerade eller elfiskade.

Genomförande

Klarälvens vattenråd är ansvarig för genomförandet. Projektledning sker från Torsby kommun. Norra Ny utveckling, Torsby kommun bidrar med arbetstid. Norra Ny FVOF står för lokalkunskap och medfinansierar med ideell arbetstid. Dialog med markägare, fritidshusinnehavare och länsstyrelsen kommer att ske.

I projektet kommer de åtgärder som listas i VISS att gås igenom. Sammanställningen bör ge underlag för om det finns behov av en korrigerande eller kompletterande av de beting som redovisas i VISS. För att kunna göra bra bedömningar kommer ytterligare underlag behöva tas fram. Utifrån påverkananalysen ska lämpliga åtgärder föreslås. De åtgärder som bedöms möjliga att genomföra och ha god effekt kommer grovplaneras, kostnadsberäknas och presenteras i en rapport "Lokal åtgärdsplan för Fämtansystemet". Biotopåtgärder, informationssatsningar och ev. åtgärder för att underlätta vandring kommer att stå i fokus. Åtgärdsförslagen ska innefatta åtgärder i hela systemet, dvs även i de delar som inte är klassade av vattenmyndigheten

Begränsning: Arbetet begränsas i ett första skede till att ta fram åtgärder inom Torsby kommun. Kontakter kommer att tas med länsstyrelse och kommun i Dalarna för att lägga grunden för ett ev. kommande arbete över hela Fämtans avrinningsområde.

Rapporten "Lokal Åtgärdsplan för Fämtansystemet" kommer vara en del i den större åtgärdsplanen för Klarälvens avrinningsområde som vattenmyndigheten fortlöpande ser över och som revideras i varje vattencykel.

Efter den första fasen (2020-2021) där den lokala åtgärdsplanen fastställs följer den andra fasen (2022-2023) som fokuserar på genomförande. För den första fasen söks LOVA-medel från länsstyrelsen i nov 2019.

Organisation

Styrgruppen kommer att bestå av personer utsedda av medaktörerna, dvs Klarälvens vattenråd, Torsby kommun, Norra Ny utveckling samt Norra Nys FVOF. Styrgruppen leds av projektledaren.

Aktiviteter

1. Förberedelser och framtagande av underlag till åtgärdsplanen:

- Startmöte med alla inblandade på Värmlandsidan
- Dialog med Dalarnas länsstyrelse och Malungs kommun.
- Vattendragsvandringar på olika delsträckor
- Kompetenshöjning:
 - Historisk djupdykning i området via lokal kännedom, historiska kartor, fornlämningsregistret och annan kunskap för att få grepp om kulturmiljön.
 - Sammanställning av gjorda kemiska och biotiska undersökningar, fiskinplanteringar, de dataförda men även fånga in de som finns i människans medvetande.
 - Sammanställning av vattendomar/flottledsutslag som finns/har funnits i systemet.
- Konklusion utifrån ovan :
 - Sammanställning av identifierade kunskapsluckor i systemets biologi och behov av fortsatta utredningar, t ex kompletterande elfiske och inventering av bestånd i småtjärnar, gärna med E-DNA om det är möjligt.
 - Förstudie till grund för ev. anmälan/ansökan av biotoprestaurering i systemet.
 - Genomgång av ev. vandringshindrens juridiska status i dialog med berörda, t.ex. markägare, vägföreningar, samt länsstyrelsen

Därefter:

2. **Utvärdering av åtgärdernas genomförbarhet**, effekt, prioritering, kostnadsberäkning sker i dialog med berörda och godkänns av styrgruppen.
3. **Sammanställning av "samrådsversion" av åtgärdsplanen** sker av projektledaren
4. **Färdigställandet och godkännande** av "Lokal Åtgärdsplan för Fämtanssystemet" sker efter ett öppet möte dit alla berörda är inbjudna och där åtgärdsplanen går igenom och förklaras. Efter "Samrådet" skrivs planen slutligen samman.
5. **Dialogmöten med berörda** Information om projektet sprids till alla fastighetsägare samt andra berörda: 1. Vid projektets uppstart, 2. Vid offentligt möte före planens fastställande samt 3. genom utskick av färdig åtgärdsplan.
6. **Information av åtgärdsplanen** sker genom att den läggs ut på Vattenrådets hemsida, med länk dit från Torsbys kommuns hemsida samt att planen tillsänds alla berörda i skrift.

Etapp två, planeras till 2022-2023

Under etapp två blir det verkstad, då kommer åtgärdsplanen att genomföras med syfte att uppnå god ekologisk hållbarhet med ett stort fokus på tillgänglighet och kommunikation (vandringled + info)

Finansiering och budget

Totalkostnaden för projektet har beräknats till 420 000 kr varav ett bidrag på 220 000 kr söks. De faktiska kostnaderna **2020, år ett** beräknas till 200 000 kr och innefattar arbete med att samla data och planera biologiska undersökningar, fältinventeringar och identifikation av vandringshinder och elfisken på hösten. **2021, år två** fördjupas inventeringarna där biotopåtgärder planeras, förslag på fiskväg tas fram och åtgärdsplanen kommuniceras, kostnad 220 000. Torsby kommun kontantinsats för bil, arbetsrum, kontorsutrustning mm till projektledaren samt porto kopiering mm uppskattas till 20 000 kr .

Projektet kommer att medfinansieras av projektledning från Torsby kommun, arbetsinsatser av Torsby kommuns arbetslag samt ideellt arbete i Klarälvens vattenråd, Norra Ny FVOF samt Norra Nys hembygdsförening. Se tabell 2 för respektives medfinansiering.

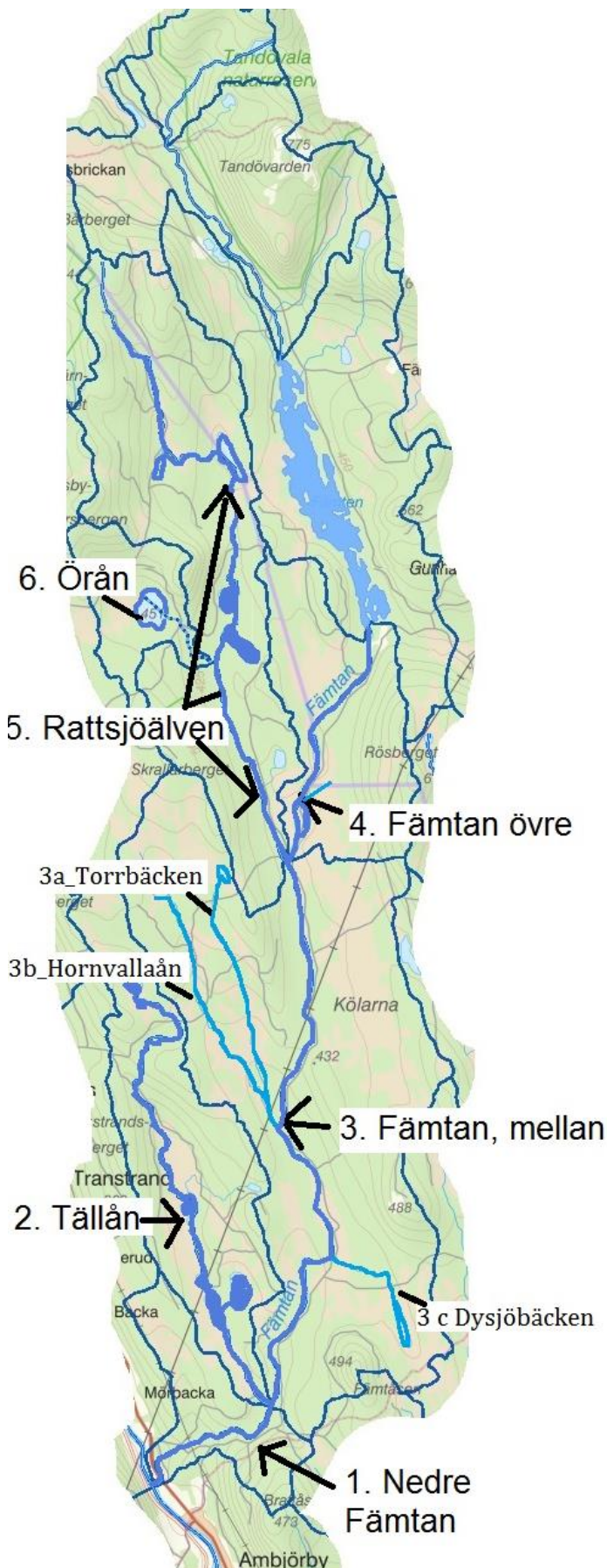
Tabell 1. Tabellen redovisar uppskattade faktiska kostnader i projektet

Aktiviteter	Kostnader (kr) inkl. moms
Elfiske 10 platser Undersökning fisk mm i tjärnar med E_DNA om det är möjligt, annars traditionellt fiske, bottenfauna	70 000
Inventering och förstudier som grund för anmälan biotopåtgärder (flera sträckor i Mellan Fämtan)	45 000
Utredning vandringshinder , Vallsjödammen (Hedsjön vid Rattsjöälven) Rattsjödammen samt vägtrummor mm.	80 000
Tryck av åtgärdsplanen	15 000
Möteskostnader, lokal och fika	5 000
Bilersättning fiskevårdsförening mm	5 000
Totalt	220 000

Tabell 2. Tabellen redovisar medfinansieringen till projektet.

Finansiär	Kontant finansiering	Indirekt finansiering	Summa medfinansiering
Torsby kommun. projektledning	20 000	150 000	170 000
Norra Ny utveckling	0	10 000	10 000
Norra Ny FVOF	0	10 000	10 000
Klarälvens Vattenråd	0	10 000	10 000
Summa	20 000	180 000	200 000

Karta och preliminärt behov av underlag inför åtgärdsplanen

10 delavrinningsområden är markerade, varav sju ligger helt eller delvis inom Torsby kommun. Källa VISS. **Preliminärt behov av underlag inför åtgärdsplanen skrivs med rött**

1_Fämtan, nedre WA35114821 SE671553-135457

Myndighetens bedömning 019-08-23: Vattenförekomstens ekologiska status bedöms **vara måttlig** baserat på bedömning av fisk som har en god tillförlitlighet. (Elfiske sker vartannat år nedströms fallet vid vindskyddet har fått status måttligt god) Regleringspåverkan finns, men dess omfattning och påverkan på ekologisk status behöver utredas. Mer övervakning behövs för att validera påverkan och effekterna på ekologisk status. **Behov av underlag är kopplade till att laxen i Klarälven skulle få bättre lekområden.**

2_Tällån WA46260219 SE672259-135355

Myndighetens bedömning 019-08-23: Vattenförekomstens ekologiska status bedöms **vara god med låg tillförlitlighet**. Stor databrist råder, då en biologisk undersökning finns. Bedömningen av försurning visar god status. Mer övervakning krävs för att validera den påverkan som finns **Behov av underlag sannolikt elfiske och E_DNA scanning i tjärnar.**

3_Fämtan mellan WA73033073 SE672299-135687

Myndighetens bedömning 019-08-23: Vattenförekomstens ekologiska status bedöms **vara otillfredsställande** baserat på bedömning av försurning det finns kraftig påverkan och förändring av vattenförekomsten sedan flottningen. **Behov av underlag Regleringspåverkan omfattning och påverkan på ekologisk status behöver utredas: Biotopvård utreds**

Förslag på åtgärder i mellan-Fämtan från Viss: biotopvård citat VISS.

Åtgärd	Åtgärdskategori	Åtgärdsplats	Storlek	Totalkostnad
Restaurering av rensade/rätade del av vattendraget	Biotopvård	flera	Ännu oklart	1 800 000 kr varav 85 000 utredningskostnader

Behov av underlag Det finns några biflöden, Hornvallaån, Torrbäcken och Dysjöbäcken som kan vara intressanta att undersöka med elfiske. Dessa är ej klassade av myndigheten.

3a_Torrbäcken, övrigt vatten WA89592936 NW672715-135569

Torrbäcken är **inte klassat** då vattendraget är ett "övrigt vatten", men en bedömning om fisk är antecknad som måttlig efter elfiske. Bedömning baseras på data från 2006 i 1 station i Torrbäcken. **Behov av underlag Sannolikt elfiske och E_DNA scanning i tjärnar.**

3b_Hornvallaån Övrigt vatten WA78529162 NW672740-135438

Hornvallaån är **inte klassat** då vattendraget är ett "övrigt vatten", men en bedömning om försurning är antecknad som måttlig efter kalkdoserare med ett årsminimum på pH 5,6. Bedömning baseras på data före 2007. **Behov av underlag: sannolikt elfiske och E_DNA scanning i tjärnar.**

3 c Dysjöbäcken WA60640926 NW671976-135874

Dysjöbäcken är inte utredd, men är uttaget som ett övrigt vatten. **Behov av underlag: sannolikt elfiske och E_DNA scanning i tjärnar.** 4_Fämtan övre, nedströms Fämtan WA54876408 SE673387-135761

Myndighetens bedömning 019-08-23: Vattenförekomstens ekologiska status **bedöms som måttlig** baserat på bedömning av fisk som har en god tillförlitlighet. Bedömningen av parametrarna hydrologisk regim samt konnektivitet visar måttlig respektive dålig status och redovisar att det finns påverkan och förändring av vattenförekomsten. Fiskar och andra vattenlevande djur kan inte vandra naturligt i vattensystemet. Fämtdammen dämmer upp Fämtens utlopp till Fämtan.

Regleringspåverkan finns, men dess omfattning och påverkan på ekologisk status behöver utredas. Ekologisk status är försämrad jämfört med föregående förvaltningscykel 2009-2016. Länsgränsen går strax uppströms **Behov av underlag? Diskussion och liten utredning kring Fämtdammen med Dalarnas länsstyrelse och Malungs kommun**

5_Rattsjöälven WA29818901SE673935-135548

Myndighetens bedömning 019-08-23: Vattenförekomstens **ekologiska status bedöms som måttlig** baserat på bedömning av fisk som har en god tillförlitlighet. Bedömningen av parametrarna Konnektivitet samt flödesförändring i vattendrag visar dålig respektive oklassad status och redovisar att vandringshinder finns som hindrar fisk och annan vandringsbenägen fauna att röra sig fritt inom och genom vattenförekomsten. Det finns en damm i utloppet av Hedsjön som utgör ett definitivt vandringshinder. Regleringspåverkan finns, men dess omfattning och påverkan på ekologisk status behöver utredas. Bedömningen av försurning visar god status, vilket tyder på att pågående kalkningsåtgärder har önskad effekt men att de bör kombineras med åtgärder för ökad konnektivitet. **Behov av underlag: Utred dammen juridiskt och tekniskt, sannolikt elfiske och E_DNA scanning i tjärnar.**

Åtgärd	Åtgärdskategori	Åtgärdsplats	Storlek	Totalkostnad
Åtgärda vandringshinder Vallsjödammen vid Rattsjöälven	Möjliggöra upp- och nedströmsvandring	6740605-1355515	0,6 m amplitud	300 000 kr

6_Örån (Rattsjöälven) WA42361817 SE673283-398290

Myndighetens bedömning 019-08-23 Vattenförekomstens ekologiska status bedöms vara god med låg tillförlitlighet. Stor databrist råder, då ingen biologisk undersökning finns. Mer övervakning behövs för att validera påverkan och effekterna på ekologisk status. **Behov av underlag Vattendragsvandring och sannolikt elfiske och E_DNA scanning i tjärnar.**

Projektet godkänt av Klarälvens vattenråds styrelse den 28 nov 2019

Anna Sjors/ordf. Klarälvens vattenråd